

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 1, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332

*А. А. Пилипенко,
д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Харківський національний економічний університет, м. Харків*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ

*А. А. Pilipenko,
professor, manager of account and audit chair, Kharkov national economic university, Kharkov*

STRATEGIC DIRECTIONS OF ENTERPRISES METALLURGICAL INDUSTRY DEVELOPMENT

У статті визначено стратегічні напрями розвитку внутрішнього ринку металопродукції, підприємств металургійної галузі, чорної металургії, гірничорудної і коксохімічної промисловості, виробництва феросплавів, вогнетривів, агломераційного та доменного виробництва, сталеплавильного, прокатного, виробництва труб, переробки брухту чорних і кольорових металів, вторинних ресурсів.

In the article certainly strategic directions of internal metal production development market, the enterprises of metallurgical industry, the ferrous metallurgy, the mining and chemical-recovery industry, production of ferroalloys, refractoriness, the sintering and blast-furnace production, the steel-smelting, rental, production of pipes, processing of black scrap and colored metals, the second resources.

Ключові слова: *стратегічні напрями, заходи, підприємство, металургійна галузь.*

Keywords: *strategic directions, measures, enterprises, metallurgical industry.*

Постановка проблеми. Металургійний комплекс є базовим видом промислової діяльності України, тому стимулювання стратегічних зрушень на металургійних підприємствах сприятиме їх розвитку на інтенсивній основі, досягненню позитивного ефекту у будівництві, машинобудуванні, розбудові дорожньо-транспортного комплексу, створенню нових робочих місць і формуванню передумов для стійкого економічного зростання країни. Тому дослідження проблем пов'язаних з визначенням стратегічних напрямів розвитку підприємств металургійної галузі України заслуговує уваги з боку дослідників та науковців.

Аналіз останніх досліджень. Останні роки були непростими для металургійної галузі. Падіння цін на сировину супроводжувалося зростанням виробничих витрат, поглиблювався дефіцит кваліфікованої робочої сили, наростав ресурсний дефіцит. І перспективи світової галузі на майбутнє не є цілком позитивні. Такі твердження були наведені у наукових роботах вчених як: А.Ю. Пікус, В.О. Точиліна, С.Л. Воробйов, О.В. Собкевич та інші [1-3]. Але стратегічні напрями розвитку підприємств металургійної галузі не усі автори визначають.

Мета статті є визначення стратегічних напрямів розвитку підприємств металургійної галузі.

Виклад основного матеріалу. Внутрішній ринок металопродукції є базою розвитку. Передбачається, що основними чинниками, які характеризують зростання попиту на металопродукцію на внутрішньому ринку будуть: покращення стану української економіки, з відповідним зростанням потреби в продукції гірничо-металургійного комплексу; розширення масштабів будівництва і реалізація реформ у житлово-комунальному господарстві; імпортозаміщення окремих видів машин і устаткування; необхідність технічного переоснащення основних фондів галузей економіки; реалізація нових проектів в промисловості та енергетиці, в першу чергу національних; оновлення парку рухомого складу на залізничному транспорті; поживлення у сфері сільськогосподарського машинобудування; відновлення та розвиток машинобудування, суднобудування; зростання вимог до якості металопродукції для підвищення конкурентоспроможності машинобудування і створення нової техніки; освоєння нових родовищ нафтогазового комплексу і будівництво нових магістральних трубопроводів; зростання попиту з боку оборонного комплексу, зокрема обумовленого збільшенням обсягів експорту озброєнь. Тому основними стратегічними напрямками розвитку на внутрішньому ринку є: встановлення на державному рівні цільових показників розвитку гірничо-металургійного комплексу та металоспоживаючих галузей; визначення потенціалу та місткості внутрішнього ринку металопродукції.

Такі потреби можуть бути забезпечені без збільшення виробництва чавуну та сталі за рахунок: розширення асортименту готової металопродукції; зростання промислово-економічного потенціалу та оптимізації структури промислового виробництва України; законодавчого стимулювання споживання на внутрішньому ринку продукції українських виробників, що сприятиме забезпеченню українських споживачів високоякісними товарами; реалізації масштабних державних інфраструктурних проектів; розроблення законодавчо-нормативної бази економічних важелів стимулювання та підтримки українських виробників, збільшення їх присутності на внутрішньому ринку; надання державних гарантій інвестиційним кредитам, що передбачають збільшення використання металопродукції українського походження та виробів з неї; введення санкцій за виробництво недостатньо конкурентоспроможних товарів, обмеження імпорту товарів, що мають вироблятися в Україні.

До стратегічних заходів розвитку підприємств металургійної галузі слід також віднести: максимальне використання наявних конкурентних переваг України в галузі виробництва металопродукції; створення економічних умов прискореного оновлення та модернізації основних виробничих фондів для підвищення енергоефективності, конкурентоспроможності його продукції; використання можливостей державного впливу шляхом розроблення та введення в дію законодавчої бази, спрямованої на: створення умов для розвитку внутрішнього ринку металопродукції та забезпечення потреб України власною металопродукцією; зменшення енергетичних і матеріальних витрат на виробництво продукції та поліпшення екологічного стану довкілля; розвиток технічного та технологічного рівнів металургійного виробництва відповідно до світового рівня; координація планів розвитку металургійних підприємств із стратегіями розвитку інших галузей промисловості України; диверсифікація виробництва та оптимізація його структури в результаті збільшення номенклатури нових сортментів, зокрема електроплавильного виробництва сталі, виробництва спеціальних сталей і сплавів, титанових сплавів та прокату, алюмінієвої фольги, створення нових видів цирконієвої продукції, наприклад для енергоустановок з прямим перетворенням енергії палива в електричну, збільшення обсягів випуску прокату і труб з антикорозійним покриттям, каліброваного прокату, гнутих профілів, а також труб для тепловідляючих елементів АЕС; концентрація ресурсів на вирішенні пріоритетних задач, організація державного регулювання щодо оптимального використання наявних людських, матеріальних, сировинних та енергетичних ресурсів; забезпечення балансу інтересів держави, бізнесу і суспільних інститутів, зацікавлених у стійкій роботі комплексу; створення сприятливих умов для реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку галузі; реалізація державної політики протекціонізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності, підтримки вітчизняного

товаровиробника; державна підтримка науково-технічного потенціалу країни, фундаментальних та прикладних досліджень, спрямованих на науково-технічне забезпечення інноваційного розвитку, поліпшення стану охорони праці та промислової безпеки; залучення вітчизняного наукового потенціалу до визначення принципів державного регулювання вирішення системних питань, що впливають на розвиток галузі; фінансова підтримка наукових досліджень, спрямованих на підвищення технічного рівня гірничо-металургійної галузі; організація державного регулювання щодо оптимального використання наявних матеріальних, сировинних та енергетичних ресурсів країни; розроблення та удосконалення законодавчо-нормативної бази з організації пошукових і фундаментальних науково-дослідних робіт загальнодержавного та загальногалузевого призначення; введення стандартів енерго- та ресурсозатратності, контроль шкідливих викидів; сприяння залученню зовнішніх та внутрішніх інвестицій для модернізації металургійної галузі, поліпшення екологічного стану довкілля у регіонах розташування гірничодобувних та металургійних підприємств.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств гірничорудної промисловості є: підвищення конкурентоспроможності продукції гірничорудних підприємств на основі поліпшення металургійних властивостей залізорудної сировини та досягнення оптимальної якості доменної шихти, що забезпечує мінімальні наскрізні витрати паливно-енергетичних ресурсів в металургійному виробництві; залучення до переробки окислених кварцитів, що попутно видобуваються і складаються, з метою раціонального використання природних ресурсів; відновлення докризового обсягу виробництва залізорудної сировини з подальшим його збільшенням для задоволення потреб вітчизняних металургійних підприємств, збереження експортного потенціалу і ліквідації імпорту сировини; оновлення основних фондів за рахунок впровадження сучасної техніки і технологій; залучення до видобутку і переробки легкозбагачуваних магнетитових кварцитів, що залягають у полях діючих шахт і в міжрудничних ділянках, що забезпечують отримання концентратів із вмістом заліза 69...70% і діоксиду кремнію не більш 2...3%; організація виробництва залізорудної сировини для безкокосової металургії (металізованих обкотишів або брикетів).

Стратегічними напрямками розвитку підприємств коксохімічної промисловості є: будівництво, реконструкція та технічне переоснащення коксових батарей з метою відновлення пічного фонду країни; підвищення якості коксу до відповідності світовим нормам та забезпечення найбільш ефективного співвідношення коксу/чавун та оптимального використання відновників при виробництві чавуну; впровадження сучасних технологій, спрямованих на підвищення якості коксу шляхом застосування технологій трамбування, термічної підготовки шихти, сухого гасіння коксу та інших, спрямованих на поширення вугільної сировинної бази коксування; модернізація цехів уловлювання і переробки хімічних продуктів коксування із застосуванням сучасних технологій, розширення номенклатури та підвищення якості і конкурентоспроможності товарних продуктів; будівництво, реконструкція установок сухого гасіння коксу з метою підвищення енергетичної ефективності виробництва, поліпшення якості коксу та зниження шкідливих викидів в атмосферу; реконструкція установок кінцевого охолодження коксового газу і створення нових сучасних схем очищення коксового газу від сіркового і сірчаного мита на імпорт – на обладнання, тощо; використання науково-технічного потенціалу вітчизняної галузевої науки при вирішенні питань модернізації та технічного переоснащення коксохімічних виробництв; розроблення головними галузевими організаціями концепції коксохімічного підприємства майбутнього з гнучкою структурою та технологіями, які забезпечать раціональне виробництво викидання продукції, що виробляється; надання державної підтримки галузі шляхом подальшого розвитку вітчизняного виробництва високоякісних сучасних коксових машин та коксохімічного обладнання; впровадження електроприводів з частотним регулюванням обертів в обладнанні та установках коксохімічного виробництва.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств виробництва феросплавів, спеціальних сталей та сплавів є: впровадження нових технологій для підвищення якості та конкурентоспроможності феросплавів і спеціальних сталей, що дасть можливість зменшити залежність від імпорту; технічне переоснащення, модернізація обладнання у виробництві феросплавів, спеціальних сталей та сплавів; збільшення виробництва феросплавів, постачання яких здійснюється за імпортом; використання брикетування дрібних фракцій феросплавів для збільшення обсягу виробництва продукції; збільшення обсягу виробництва, а також освоєння виробництва нових марок феросплавів і лігатур, таких як силікоцирконій, силікокальцій, ферованадій, комплексні феросплави з ванадієм, молібденом, титаном, хромом тощо.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств виробництва вогнетривів є: організація виробництва вогнетривів високої якості з використанням наявної в Україні природної алюмосилікатної вогнетривкової сировини, що дасть змогу забезпечити виробництво вогнетривів для доменних печей та повітронегрівачів, коксових та обертальних печей, вагранок, регенераторів, мартенівських та інших печей; забезпечення виробництва вогнетривів, необхідних для поліпшення структури виплавки, розливу сталі та інших виробництв; зниження питомої ваги низькоякісних шамотних виробів та збільшення корундових, мулітокорундових, магнезійних волокнистих, неформованих, оксидних вогнетривів та безкислотних сполук; удосконалення виробництва неформованих вогнетривів замість штучних; розширення виробництва магнезійних вогнетривів, графітованих і мулітових блоків, карбідокремнієвих та інших вогнетривів, у тому числі як за рахунок закупівлі сировини за кордоном, так і освоєння власних родовищ.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств чорної металургії є: створення та впровадження новітніх і удосконалених традиційних технологій, в тому числі, енерго- та ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій; технологічне переоснащення агломераційного, доменного, сталеплавильного та прокатного виробництв з оновлення основних фондів, підвищення експлуатаційних показників металургійного обладнання та якості металургійної продукції; забезпечення на державному рівні умов зростання внутрішнього споживання металу з визначенням показника споживання металу на особу, як показника рівня технічного розвитку держави; забезпечення відповідності структури внутрішнього попиту можливостями металургійної промисловості шляхом міжгалузевої координації; розвиток міжгалузевої координації для забезпечення структури металопродукції потребам внутрішнього ринку; пріоритетний розвиток прокатного виробництва, устаткування високоякісного металопрокату, конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках; удосконалення стаціонарних пілоуловлюючих установок та водоочисних споруд з використанням нових технологічних засобів та матеріалів; поліпшення екологічного стану діючих виробництв, впровадження екологічно безпечних технологій в основному та допоміжному виробництвах; зниження виходу відходів і питомих викидів шкідливих речовин до повітряного та водного басейнів; збільшення обсягів та ефективності переробки відходів виробництва на підставі створення та впровадження економічно доцільних технологій; забезпечення стимулювання процесів модернізації та технічного переоснащення підприємств шляхом надання державної підтримки на законодавчому рівні.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств агломераційного та доменного виробництва є: розширення виробництва та застосування залізорудної сировини підвищеної глибини переробки – металізованих брикетів; зниження капітало- та енергоємності шляхом створення агломераційних та доменних цехів нового покоління; впровадження технологій бездоменного отримання чавуну або рідкого залізову-глицевого напівпродукту; поліпшення якості залізорудної сировини, її підготовки, в тому числі, сировини для піловугільного палива, використання техногенних родовищ металургійної сировини та відходів металургійного виробництва; будівництво агломераційних фабрик і доменних печей нового покоління; розроблення, проектування і будівництво українських енергозберігаючих повітронегрівачів нового покоління для доменних печей; розроблення нових варіантів технологій виробництва чавуну із застосуванням піловугільного палива з метою зменшення витрат коксу і природного газу, впровадження енергозберігаючих технологій аглодоменного виробництва, спрямованих на скорочення споживання природного газу; використання технологічних агрегатів для утилізації вторинних енергетичних ресурсів, нових видів енергоносіїв, зокрема, заміників коксу, піловугільного палива, продуктів газифікації вугілля, гарячих відновлювальних газів, коксового та конвертерного газів; розроблення та реалізація технологій видобування рідких та коштовних металів з руд та продуктів доменної плавки; удосконалення обладнання і технології доменного процесу для виробництва високоякісного чавуну, зниження трудових, матеріальних та енергетичних витрат.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств сталеплавильного виробництва є: підвищення якості металопродукції за рахунок збільшення обсягів виробництва сталі в електропечах; частки сталі позапічного вакуумування; зниження ресурсоемності виробництва металопродукції за рахунок збільшення обсягів розливання сталі на машинах безперервного лиття заготовок, збільшення обсягів виробництва сталі в конвертерах та електропечах, позапічної обробки сталі на установках «квіш-піч», скорочення обсягів виробництва мартенівської сталі; створення міні- та мікро-заводів, як підприємств, здатних оперативно та гнучко реагувати на коливання ринку металопродукції; розроблення комплексної технології конвертерного виробництва низьковуглецевої, низьколегованої та низькокремнієвої сталі; впровадження технологій використання продуктів прямого відновлення заліза для виплавки сталі в електродугових печах, що забезпечить поліпшення якості металу, знизить обсяг шкідливих викидів до атмосфери, зокрема, сірчанних з'єднань, пилу та вугілля, домішків кольорових металів тощо.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств прокатного виробництва є: виробництво гарячекатаного листа на широкометалових станах гарячої прокатки на основі нових технологій та обладнання; поліпшення якості виробничого, експортного та фінансового потенціалу металургійних підприємств шляхом розширення сортаменту металопрокату, поліпшення якості прокатної продукції, доведення показників якості до світових стандартів; виробництво холоднокатаного листа з захисним покриттям; реконструкція рельсових станів для забезпечення потреб мережі залізничних перевезень, організація сучасного виробництва довгомірних рейок (до 120 м) з використанням універсальних клітей, 100 - відсоткове контролювання якості, загартування теплом прокатного нагріву для забезпечення потреб мережі залізниць України та експортних поставок; розвиток виробництва високоякісної трансформаторної та автомобільної тонколистової сталі; організація

виробництва високоякісної високовуглецевої катанки для метизної промисловості; освоєння технологій виробництва прокату з розплаву; широке впровадження термічної обробки прокату, зокрема у потоці прокатних станів з використанням тепла прокатного нагріву.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств виробництва труб є: впровадження високоефективних технологій виробництва газонафтопровідних труб з зовнішнім та внутрішнім покриттям; впровадження енергозберігаючих технологій та сучасного обладнання для термообробки труб; модернізація та реконструкція агрегатів з виготовлення гарячедеформованих, зварних та холоднодеформованих труб; поліпшення якості та збільшення обсягів виробництва труб з покриттям та термоізоляцією для потреб житлово-комунального господарства; розроблення нових ресурсо- та енергозберігаючих технологій виробництва труб з цирконію, титану та корозійностійкої сталі для атомної енергетики довжиною до 25 м на високопродуктивних поточних лініях; розроблення та впровадження технологій виробництва високоякісних труб з безперервнолитих заготовок на високопродуктивних станах безперервної прокатки та нових марок сталі підвищеної корозійної стійкості для видобутку та транспортування нафти; освоєння виробництва труб з нових малонікельованих хромомарганцевих марок сталі та труб діаметром до 920 мм для теплової енергетики; розвинення виробництва високоміцних і надвисокоміцних обсадних та насосно-компресорних труб; розроблення та впровадження технологій виробництва полегшених балонів підвищеного об'єму діаметром до 400 мм для автотранспортних засобів та пересувних автогазозаправників і тонкостінних балонних заготовок; розроблення технологій та методів контролю якості труб відповідно до вимог міжнародних стандартів; удосконалення технологій та освоєння виробництва прецизійних труб для амортизаторів автомобілів та тракторів, тонкостінних труб з тупоплавких металів та сплавів; застосування сучасних методів кінцевого оброблення труб (механічної обробки, виправлення по всій довжині, включаючи кінцеві ділянки), неруйнівного контролю якості, автоматизованого маркування, поштучного зважування труб, установок пакування та консервувального покриття труб.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств з виробництва металовиробів є: металокорду, дроту нержавіючого для сіток харчової, вугледобувної та нафтохімічної промисловості, сітки з полімерним покриттям; збільшення обсягів виробництва металовиробів і освоєння виробництва нових видів продукції широкого марочного сортаменту, у тому числі з легованих, підшипникових, корозійностійких і жароміцних сталей, зокрема: електродів зварювальних; високоміцного, автомобільного, залізничного та машинобудівного кріплення, дрібного кріплення для побутової техніки, меблів тощо; дроту арматурного (у тому числі діаметром 6 — 14 міліметрів), пружинного, кордового, вуглецевого, сплющеної стрічки, сталевого осердя для виробництва проводів; впровадження високоефективних спеціалізованих та повністю автоматизованих ліній суцільної та вибіркової зачистки якісного металопрокату з використанням високоякісного абразивно-обдирного та абразивно-відрізного інструменту на бакелітовій основі; канатів арматурних і для авіаційної промисловості (діаметром до 3 міліметрів), довгомірних канатів для вугільної промисловості, фасонного дроту для виробництва канатів великого діаметра, високоміцних оцинкованих канатів великого розміру для вугільної промисловості, шахтних малоскручуваних канатів; створення ліній електролітичного оцинкування, обмінення дроту діаметром 0,8 - 2,0 міліметрів.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств кольорової металургії є: реалізація заходів щодо зменшення енергоємності виробництв; залучення інвестицій для розроблення високоефективних технологій енергозбереження; технічне переоснащення та оновлення основних фондів згідно з перспективними координаційними планами розвитку підприємств; проведення відповідної маркетингової політики щодо укріплення позицій українських виробників продукції на світовому ринку, зокрема, російському; раціональне використання техногенних ресурсів – шлаків, шлаків, золи тощо; комплексне використання багатокомпонентної сировини для виробництва кольорових металів, раціональне і повне використання ресурсів брухту та відходів металів; створення замкненого циклу виробництва кольорових металів та продукції високого ступеню готовності, зокрема алюмінію та титану, починаючи з добування руди та закінчуючи випуском продукції високого ступеню готовності як вітчизняного виробництва, так і з використанням іноземних кооперацій; розроблення технологій використання багатокомпонентної сировини; зменшення тепло-, електро- та водоемності процесів переробки сировини; розроблення нових технологій комплексної переробки та виробництва кольорових металів, у т.ч. вторинної металургії; розширення сировинної бази виробництва якісних алюмінієвих сплавів шляхом розроблення та впровадження позапічних способів оброблення розплаву, зокрема електричним струмом, для нейтралізації шкідливого впливу домішок, що містяться у низькосортній рудній сировині, брухті та відходах; проведення наукових досліджень щодо підвищення ефективності використання українських родовищ кольорових металів з низьким вмістом корисних компонентів у сировині; удосконалення технологій переробки поліметалевих комплексних руд та золотовмісної сировини.

Стратегічними напрямками розвитку підприємств з переробки брухту чорних і кольорових металів, вторинних ресурсів є: забезпечення якості металобрухту відповідно до вимог сталеплавильного виробництва за рахунок оснащення спеціалізованих брухтопереробних підприємств ефективним обладнанням для різки та пакування, впровадження передових технологій подрібнення та вилучення кольорових, легованих металів і шкідливих домішок, використання ефективних приладів для перевірки хімічного складу та радіаційного контролю; підвищення ефективності заготівлі та утилізації металобрухту шляхом оснащення спеціалізованих підприємств спеціальним автотранспортом і мобільним брухтопереробним обладнанням; удосконалення нормативно-законодавчої бази в сфері поводження з металобрухтом у напрямку підвищення її ефективності та прозорості, а також забезпечення сприятливих умов для залучення інвестицій.

Таким чином, визначення стратегічних напрямів розвитку внутрішнього ринку металопродукції, підприємств металургійної галузі, чорної металургії, гірничорудної і коксохімічної промисловості, виробництва феросплавів, вогнетривів, агломераційного та доменного виробництва, сталеплавильного, прокатного, виробництва труб, переробки брухту чорних і кольорових металів, вторинних ресурсів дозволяють запобігти падінням цін та збільшити частку світового ринку, який належить виробникам України.

Література.

1. А. Ю. Пікус. Металургійна галузь України // Актуальні проблеми економіки, 2011 - №4. – с.92-102.
2. Формування галузевих ринків України: перехідний період / За ред. д-ра економ. наук, проф. В.О. Точиліна. – К.: Фенікс, 2004. – 332 с.
3. Воробйов С.Л. Пріоритети та інструменти модернізації металургійної галузі України / Воробйов С.Л. // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – К., 2012. - №4 (25) С. 118-124

References.

1. Pikus F.U. (2011), "Metallurgical industry of Ukraine". *Issues of the day of economy*, Kyiv, Ukraine, vol. 4, pp. 90–102.
2. Tochilina V.O. (2004), Forming of a particular branch markets of Ukraine: transitional period, Phoenix, Kyiv, Ukraine.
3. Vorob'ev S.L. (2012), Priorities and instruments of modernization of metallurgical industry of Ukraine, *Strategic priorities: scientifically analytical every quarter collection of the National institute of strategic researches*, Kyiv, Ukraine, vol. 4 (25), pp. 118-124.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"